

Suomen kirjastoseura ry
Runeberginkatu 15 A 6
00100 Helsinki
info@fla.fi
puh. 044 7481801

LAUSUNTO 15.1.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: OKM lausuntopyyntö: Varastokirjaston yhdistäminen Kansalliskirjastoon -työryhmän muistio (OKM 2017:52)

Taustaksi

Varastokirjastoa käyttävät tällä hetkellä eniten Suomen yleiset kirjastot ja niiden asiakkaat. Varastokirjaston lainoista vuonna 2016 lähes 70 % toimitettiin yleisiin kirjastoihin. Varastokirjasto on ollut tärkeä yhteistyökumppani yleisille kirjastoille kokoelmapolitiikan kannalta, koska varastokirjastoon on lähetetty aineistoa, joka ei yleisissä kirjastoissa enää ole aktiivisessa käytössä.

Maksuttomuus tärkeää mutta kustannusten taso jää epäselväksi

Varastokirjaston palvelu on tällä hetkellä maksutonta yleisille kirjastoille. On tärkeää, että esityksessä pyritään varmistamaan maksuttomuus jatkossakin. Siksi kannattamme maksuttomuuden tuomista säädöstekstiin:

”4 § Maksut

Kansalliskirjaston kirjastoille antamat kaukolainat ja jäljenteet ovat yhdistetyssä palvelussa maksuttomia.”

Esityksen perustelutekstissä epäselväksi jää yleisille kirjastoille annettavan palvelun kustannusten taso. Esityksessä todetaan, että opetus- ja kulttuuriministeriö kompensoisi Kansalliskirjastolle kustannukset kaukopalvelutyöstä kirjastoille. Kansalliskirjaston arvio vuosittaiseksi lisäkustannukseksi kaukopalvelun kompensoinniksi on 60 000 €. Onko tämä realistinen arvio ja mihin se perustuu?

Yleisten kirjastojen neuvosto on esittänyt, että vuositasolla maksuton kaukopalvelu yleisille kirjastoille tarkoittaisi Kansalliskirjastolle noin 500 000 euron suuruisia kustannuksia, jos kaukopalvelumaksuihin sovelletaan yliopistokirjastojen nykyisiä maksuperustelakiin perustuvia maksuja. (Lähde: Yleisten kirjastojen neuvoston kannanotto Varastokirjaston yhdistymisestä Kansalliskirjastoon 10.11.2017)

Kustannusten todellista tasoa pitäisi pyrkiä tässä vaiheessa tarkemmin selvittämään. Mikä on kirjastoille tehtävän palvelun todellinen kustannus ja miten toimitaan, jos kustannustaso muuttuu olennaisesti?

Varastokirjaston ja Mikkelin digitointikeskuksen yhteistyö

Esityksessä mainittu synergiaetujen hakeminen Mikkelissä sijaitsevan Kansalliskirjaston digitointikeskuksen kanssa on kannatettavaa. Synergiaetuja toivotaan esityksen mukaan mm. henkilöstön osaamisen yhdistämisessä:

”Erityisesti etuja voidaan saavuttaa logistiikkatoiminnoissa, varastotyön uudelleen organisoinnissa, digitoinnin prosessisuunnittelussa sekä metatieto- ja IT-osaamisen yhdistämisessä.” (s. 17)

Esityksen organisaatio- ja henkilöstövaikutuksia koskevassa kappaleessa kerrotaan:

”Mikkelissä sijaitsee myös Kansallisarkiston keskusarkisto vuodesta 2018. Arkisto- ja kirjastoaineistojen digitointiprosessien ja -osaamisen yhteinen tarkastelu synergiaetujen hyödyntämiseksi tehtäisiin myöhemmin.” (s. 24)

Synergiaedut ovat yksi keskeinen peruste yhdistymisen toteuttamiselle. Näiden asioiden työstäminen kannattaisi aloittaa mahdollisimman pian, ettei toimintoja kehitetä erillään muutosvaiheen ajan. Synergiaa haetaan henkilöstön osaamisen kautta, joten siihen tulisi panostaa. Tätä näkökulmaa ei ole esityksessä huomioitu vaan puhutaan pääosin tilakustannuksista. Digitointi- ja metatieto-osaaminen ovat näissä kahdessa organisaatiossa hyvin erilaisia, joten osaamisen kehittämiseen ja jakamiseen tulisi panostaa mahdollisimman pian, ei myöhemmin.

Tarvitsemme kansallisen kokoelmapolitiikan

Hallituksen esityksen myötä ajankohtaiseksi tulee kansallisen kokoelmapolitiikan luominen. Muutoksen taitekohdassa on ennen isoja aineistosiirtoja tärkeää luoda yhteiset periaatteet esimerkiksi poistoista, kansallisesti säilytettävästä aineistosta sekä periaatteet siitä, miten aineisto liikkuu – kirjastosta toiseen, kirjastosta asiakkaalle, digitaalisesti vai fyysisesti. Kokoelmapolitiikkaan tulisi sisältyä myös visio siitä, miten digitaalista palvelua voitaisiin kehittää.

Tärkeää on myös eri kirjastojen omistajuuden vahvistaminen. Kansalliskirjaston tulee ottaa työryhmiin, ohjausryhmiin ym. vahva edustus eri kirjastosektoreilta. Näin vahvistetaan palvelun kehittäminen parhaan mahdollisen asiantuntemuksen mukaan. Kansalliskirjaston ja yleisten kirjastojen yleisöt ovat erilaisia. Kansalliskirjasto tuottaa runsaasti palveluita paitsi loppukäyttäjille, myös muille kirjastoille. Tämän työn kehittäminen yleisiltä kirjastoilta saatavan palautteen pohjalta on tärkeää. Viime kädessä muutoksen tulisi vahvistaa koko kirjastokenttää ja asiakkaille tehtävää palvelua.

Suomen kirjastoseura ry:n puolesta,

Rauha Maarno
toiminnanjohtaja